

BULLETIJN

2^e Jaargang, 1930, 2^e aflevering.

Jubileum en inhuldiging van het vergroot Museum "Taxandria"

De oudheid- en geschiedkundige Kring der Antwerpsche Kempen « Taxandria », te Turnhout gevestigd, heeft op hoogplechtige wijze, op Dinsdag 29 Juli 1930, zijn vijf-en-twintig jarig bestaan gevierd. Tevens werd het vergroot en verfraaid Museum, dank zij de stad, die de werken toevertrouwde aan den aannemer J. Van Steenberghe, van Beersse, voor de som van 127.660 frank, plechtig ingehuldigd ter gelegenheid van het eeuwfeest der Belgische Onafhankelijkheid. De Kempische hoofdstad vierde hoogtij mede; aan vele huizen wapperde de nationale driekleurige vlag; het zonken zelf glinsterde schitterend bij den feestdag. Wellicht was nooit Turnhout getuige van hartelijker feestviering.

Op de plechtige feestzitting die te 10½ uren in het Museum plaats had waren talrijke kunstminnaars uit Turnhout en uit bijna al de gemeenten van het arrondissement samengekomen.

We bemerkten er tusschen de talrijke deelnemers: heel het stadsbestuur, burgemeester, Baron Fr. du Four, schepenen en gemeenteraadsleden, Mgr H. Lamy, prelaat der abdij van Tongerlo, weledelen heer Prins de Merode-Westerloo, Dr J. Grauls, bestuurder aan het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen, afgevaardigde van den heer Minister, Dr L. van der Essen, hoogleeraar aan de Universiteit van Leuven, K. van Nyen, ondervoorzitter van den Kring, voorzitter van de afdeling « Vlaamsche Kunst » aan de Wereldtentoonstelling van Antwerpen, Kanunnik J. E. Jansen, voorzitter van den Kring, P. van den Hove d'Ertsenrijk, voorzitter van den Tribunaal van Ien aanleg te Turnhout met al de leden van het bestuur van Taxandria, Z. E. H. Pastoor-Deken Raeymaekers, die de nieuwe lokalen had ingezegend, Z. E. P. Mertens, rector van St. Josephscollege, J. Eernalsteen, J. Van In en J. Cornelissen, afgevaardigden van het Provinciaal bestuur, A. Versteyleen, oud-volksvertegenwoordiger, medestichter van Taxandria, A. Misonne, eere-voorzitter van de Rechtbank, Fr. Claes, voorzitter-conservator van het Museum «het Vleeschhuis» te Antwerpen, L. Dur-

sin en Fr. Engels, archeologen te Antwerpen, A. Marinus, bestuurder van de Brabantsche Folklore te Brussel, Mevrouwen E. Boone-De Somer, J. Diercxens, Jakob Smits, en vele andere personaliteiten.

Het was de heer Volksvertegenwoordiger A. Van Hoeck, voorzitter van den Beheerraad van Taxandria, die de feestzitting leidde. In eene merkwaardige en enthousiaste rede, dikwijls onderbroken door toejuichingen, huldigde hij de Kempen, het Kempisch volk, Taxandria en zijn stichters: «Mijn welkomsgroet kan kort zijn, Mevrouwen en Mijnheeren, zoo zegde de begaafde spreker. Ik heb enkel als Voorzitter van den Beheerraad van «Taxandria» in naam van dezen Beheerraad en in naam van het Stadsbestuur, mijn vreugde uit te drukken om de plechtige feestviering, die we met deze feestzitting inzetten, bij de gelegenheid van het 25-jarig bestaan van den Geschiedkundigen Kring der Antwerpsche Kempen en van de inhuldiging van ons vergroot en verfraaid Museum. Wie zou er niet om verheugd wezen! Want deze manifestatie getuigt, Mevrouwen en Mijnheeren, dat ook «Taxandria» wil meedoen aan het groot werk der gezondmaking van onzen volksgeest. Langzaam, lastig werk, wel is waar; doch dat gedijen zal, dank aan de noeste bedrijvigheid van zoovelen tusschen u, waar ter streke uw arbeidsveld zich ook uitstrekt. Want U bezielt de gedachte: voor ons Kempisch volk een zelfstandig en eigengeaard geestesleven te behouden, voller, veelzijdiger en bewuster dan om 't even welke periode te voren. Gij wilt dat het zijn eigenliefde gaaf beware, zijn zelfheid niet verlieze! En gij wilt er vooral toekomen, met het beeld van dit volk te herzien in den spiegel der historie! Heilzaam gedacht! Geschiedenis van Kunst en Letteren stelt de hoogere begaafdheden van ons volk in 't licht. Geschiedenis van Handel en Nijverheid toont ons zijn bedrijvigheid, zijn handvaardigheid, zijn werklust en praktischen zin. De geschiedenis van het eigensoortig wezen van streek en volk, de folklore, — waarvan ons stadsmuseum een der bizonderste kenmerken wil zijn, — toont ons de samenhang tusschen ons vroeger en later volksleven, de historische lijn naar dewelke 's volks alzijdige leefkracht, economisch, zedelijk, geestelijk, zich ontwikkelde, door de tijden heen.

Mevrouwen en Mijnheeren, we bezitten over heel de Kempen een flinke schare heerlijke werkers, die door hun iever voor de studie en hun veelzijdige historische kennissen gediend, en door hun werklust gedreven, zich deze laatste tijden bijzonder hebben bekommerd getoond om onze Kempische streek- en volkskunde, en die, met een bewonderenswaardige toewijding aan eene mooie zaak, zich hebben ten doel gesteld: gaaf voor de geschiedenis te bewaren de karakteristieken van den eigen aard der Kempische bevolking,

zooals deze den indruk van haar eigen bestaan in haar zeden en gebruiken neerlegde. (Toejuichingen).

U allen, Mevrouwen en Mijnheeren, die hier aanwezig zijt, behoort tot deze vrome bezielers. We brengen er u graag hulde en lof om. Het stadsbestuur van Turnhout heet zich gelukkig, met U te kunnen medewerken. En we zeggen dank toe aan onze gansche bevolking, die door haar vertegenwoordigers in den stadsraad, bij eenparigheid van stemmen en met de meeste bereidwilligheid, de belangrijke kredieten aan Taxandria ter hand stelde, om het Museum, dat we zoo even, merkelyk uitgebreid en vermooid, zullen mogen waardeeren en bewonderen, tot een der volledigste en schoonste uit onze Provincie op te voeren. (Toejuichingen).

In mijn welkom tot U allen, Mevrouwen en Mijnheeren, noemde ik graag namen van noeste werkers, die door merkwaardige studiën en navorschingen, door hun bedrijvigheid op congressen en studiedagen, door hun offervaardigheid bij het opbouwen en inrichten van musea, zich vooral hebben verdienstelyk gemaakt. Ik durf niet, Mevrouwen en Mijnheeren, uit angst er ook maar éénen te kunnen vergeten. Doch het werk, dat we aanstonds zullen bezichtigen — en dit moet onderlijnd — is vooral te danken aan de onverwoestbare werkkraft en de hooge begaafdheid van den geleerden man, die werkelijk als de ontdekker der Kempen mag genoemd worden: den Zeer Eerwaarden heer Kanunnik Jansen, onzen gewaardeerden stadsarchivaris en bestuurder-conservator van « Taxandria » (Luidruchtige toej.)

Omringd deze laatste weken door flinke medewerkers als den eerwaarden heer Kanunnik Bauwens, de heeren Jos. Stefens, Jul. Diercxsens, Paul van den Hove, Louis Boone, Mevrouw Diercxsens, Mejuffers Goffin, Peeters, De Backer en den eerwaarden Pater Planckaert, met zijn kranige groepen studenten, biedt de E. H. Kanunnik Jansen ons vandaag dit heerlijk Museum aan, welk voor ons Kempische bevolking een rijken schat van schoonheden bevat, waaraan de Kempenaars het gevoelen zullen opdoen, dat zij ook een bizonder stukje land zijn, en een bizonder stukje menschedom, naar het woord van August Vermeylen, op deze aarde vertegenwoordigen.

Mevrouwen, Mijnheeren, met genoeg en heeten we welkom aan den heer Dr J. Grauls, vertegenwoordiger van den achtbaren heer Minister van Kunsten en Wetenschappen, aan de heeren Ernalsteen, Van In en Cornelissen, afgevaardigden van het Provinciaal Komiteit van oudheidkunde, geschiedenis en folklore. Hun aanwezigheid op deze feestviering getuigt van de belangstelling die de openbare besturen stellen in « Taxandria's » edel werk.

Ook hartelijk welkom in ons midden aan den hooggeleerden Professor onzer Katholieke Universiteit, den heer Dr Leo van der Essen. Zijn optreden hier verhoogt den luister van deze feestviering.

Tevens een woord van hulde aan den achtbaren heer Burgemeester, de heeren Schepenen en Raadsleden der stad hier aanwezig. De Beheerraad van Taxandria heeft ruimschoots ondervonden uw groote bezorgdheid om zijn leven en groei. Hij dankt er u hartelijk om.

Aan U allen, Weledele Prins, Monseigneur, Eerwaarde Heeren, Mevrouwen, Mijnheeren, hartelijk welkom hier. We zijn verheugd om uwe vereerende aanwezigheid. En ik herhaal wat ik hooger zegde: Wij kunnen het gevoel van vreugde niet onderdrukken, dat ons vervult bij het vaststellen van het veelzijdige leven, dat op oudheidkundig en folkloristisch gebied, ook bij ons in de Kempen, zich openbaart. Het kiemt en groeit, het bot en fleurt alerwege en die bloei draagt in zich de schoonste beloften.

Mevrouwen, Mijnheeren, leve en bloei «Taxandria». (Langdurig applaus).

Vervolgens gaf Mr Jozef Stefens, de verdienstelijke en ijverige secretaris van den Kring, een merkwaardig verslag van de werking van «Taxandria» sedert zijn 25-jarig bestaan. Wij laten hier een beknopt verslag van volgen:

De verslaggever wijst eerst op het ontstaan van den Kring: In de Paaschvakantie 1903, waren vijf jeugdige geschiedvorschers der Kempen vereenigd in 't huis van Mevrouw Jansen, in de Otterstraat. Er werd van de opdelvingen in de Kempen en van de geschiedenis van Turnhout gesproken. Daarop besloot men een oudheid- en geschiedkundigen kring der Kempen te stichten. Taxandria ontloek en groeide op. Een algemeene vergadering werd belegd op het stadhuis te Turnhout op 23 Juni 1903. De Z. E. H. Goetschalckx zat de vergadering voor. Daar werd het bestuur gekozen: L. Stroobant, voorzitter; Kan. Jansen, ondervoorzitter; J. Diercxsens, secretaris; J. Taymans, schatbewaarder, heeren L. Boone, H. van Genechten, E. Suerinx en E. H. Goetschalckx, leden. De werking werd beperkt tot het arrondissement Turnhout en de kantons Brecht, Heyst-op-den-Berg en Santhoven. De eerste vergaderingen werden gehouden in een herberg op de Botermarkt. Den 23 April 1906, kon men de herberg verlaten. Dank aan het stadsbestuur hadden we een lokaal gekregen voor de zittingen in het bovenst verdiep van het oud Kasteel. Daar werd ook een klein Museum ingericht, dat allengs in belangrijkheid toenam.

Later werd beslist in de Mermansstraat een eigen lokaal te

bouwen. Mr J. Taeymans, de bekwame provinciale bouwmeester, maakte kosteloos een plan op en... het Museum Taxandria werd plechtig ingehuldigd in September 1913. De oorlog van het volgende jaar kwam de uitbreiding hinderen. Toen de Duitsche bezetting ons land verlaten had, hernam Taxandria zijne werking. Er werd beslist het Museum aan de stad over te laten. Dit gebeurde in 1926. Dank aan den onvermoeibaren iever van den Z. E. H. Kanunnik Jansen kwam er, in 1928, nieuw leven in de maatschappij. Een nieuw bestuur werd gekozen. Het stadsbestuur toonde zich het Museum zeer genegen en bereid om met alle middelen zijn bloei te bevorderen. Het tijdschrift kreeg een anderen vorm.

Er werd besloten het Museum te vergrooten en naar de moderne eischen in te richten. Deze nieuwe werken werden aanbesteed voor 127.660 frank, dank aan de zelfopoffering van het stadsbestuur.

Als we inzien wat er op de 25 verlopen jaren gedaan is dan mogen we fier zijn over de bedrijvigheid van Taxandria.

Ten slotte brengt de verslaggever nog een verdiende hulde aan de rustelooze werking van den Z. E. H. Kan. Jansen. De spreker werd geestdriftig toegejuicht.

Daarna hield Dr L. Van der Essen, hoogleeraar te Leuven, een interessante causerie. Hij sprak ons van de Omwenteling van 1830 — nu zoo welgepast te midden der feestelijkheden van de Onafhankelijkheid — hoe ons land vrijgemaakt werd van de Hollandsche overheerschings. De begaafde spreker getuigt dat Koning Willem I een zeer sympathiek figuur en een stoeren werker mag heeten, die o.m. door zijn onderwijs- en handelspolitiek veel goed in het Zuiden presteerde, en er dankbare onderdanen telde. Hij stond echter te veel onder den invloed van Jean Jacques Rousseau's gedachten, en wilde te veel het zoogenaamd « despotisme éclairé » toepassen. Met zijn taalbesluiten, de z.g. versmelting van beide landen bedoevend, verwekte hij direkt de tegenkanting der geestelijkheid en katholieken die den invloed der Calvinistische principen in Vlaanderen wilden weren. Door de loensche wijze waarmede hij naderhand, om de mistevreden liberalen ten onzent en de Calvinisten in Holland te paaien, met het Concordaat met den Paus wilde ompringen, werd de breuk volkomen, en in 1827 maken alle katholieken beslist tegen hem front. Later, als hij de vrijheid der zoo pas in het leven geroepen pers wil beteugelen, en alleen wenschte te regeren met zijn minister van Justitie Van Maenen, verscherpt de mistevredenheid en brengt katholieken en liberalen saam. De veroordeeling van den journalist Frans De Potter doet voor het eerst kreten van opstand tegen Koning Willem loskomen.

De H. van der Essen betoogt verder dat deze eerste opstand geenszins op geweld doelde, totdat de gebeurtenissen der Juli-omwenteling in Frankrijk, de menschen stilaan met gedachten van oproer kwamen bezielen.

Het is eigenlijk niet de beruchte vertooning « Muette de Portici » die het oproer deed losbreken, maar eerst den volgenden dag, toen de Belgische Burgerwachten eigenmachtig optraden, werd de eerste opstandige staatkundige daad tegenover Willem gesteld. Het is dan feitelijk, aldus de spreker, door de stijfhoofdigheid en de groote traagheid van handelen van den Hollandschen vorst dat het vuur volkomen aan de lont kwam, en de zaken voor goed werden verkorven. De geleerde spreker legt eindelijk uit hoe men eerst naar verandering door vreedzame wettige middelen eindelijk tot de revolutie kwam, die ons voor altijd van de vreemde overheersching bevrijdde.

Hartelijke toejuichingen begroetten deze meesterlijke voordracht. De bijval van deze diep-gedokumenteerde rede beschrijven, dien de hooggeleerde professor van Leuven om zijn synthetische, klare en zoo goed volgende uiteenzetting verwierf, is onmogelijk. Voegen wij er bij dat nooit wellicht een hoogleeraar op zulke bevattelijke wijze en op zulk objectieven toon de historie van de Omwenteling van 1830 wist te verhalen.

De reeks der spreekbeurten op de feestzitting in het Stadsmuseum werd gesloten door den Z. E. H. Kanunnik Jansen, voorzitter van Taxandria, die om de taak had allen een hartelijk woord van dankbetuiging toe te sturen. Zijn rede luidde als volgt:

Mevrouwen,

Mijnheeren,

Met de meeste belangstelling hebben wij geluisterd naar de zeer gedocumenteerde en wetenschappelijke rede van Hoogleeraar Leo van der Essen. Komt het ons, kleine historici, minder toe den Meester geluk te wenschen, toch is het ons toegelaten hem te bedanken. Wij zijn fier over de eer die hij Taxandria aandoet in ons midden te willen verschijnen, hij die naar het voorbeeld zijner voorzaten, de professoren David, Namèche, Moeller, Pouillet, Cauchie, en met zijn hedendaagsche Collegas, De Meyere, van Cauwenbergh en Terlinden, zoo schrander en didactisch de lessen der geschiedenis aan de studeerende jeugd voorhoudt, ja zelfs eenige onzer Kempische studenten tot sterke krachten in de geschiedenis heeft opgeleid. Wij brengen hulde aan den besten leerling van den onvergetelijken Hoogleeraar Dr Cauchie, zoo wij het zelf hebben kunnen bestatigen, aan den gewaardeerden historieschrijver, aan het ijverig

lid van het Akademiekorps, die als secretaris der Hoogeschool van Leuven een der hoogste ambten bij de beroemde Alma Mater bekleedt. Wij bedanken hartelijk den gevierden hoogleeraar voor de eer ons aangedaan deze Jubelfeesten met zijn tegenwoordigheid te willen vereeren. (Geestdriftige toejuichingen).

Mevrouwen,

Mijnheeren,

Wij zijn tevens gelukkig in dit Jubeljaar een verdiende hulde te brengen aan de huidige Burgeincester, Schepenen en Gemeenteraadsleden der stad Turnhout. Indien wij nooit den voortreffelijken burgemeester V. Van Hal en zijn werkzamen schepen Dr Huybrechts zullen vergeten, met de grootste dankbaarheid spreken wij de namen uit van het tegenwoordig magistraat, den weledelen heer burgemeester Baron du Four, al de schepenen en gemeenteraadsleden, vooral den schepen van financiën Advokaat E. Smolderen, en men duide het ons niet ten kwade dat wij tusschen hen een bijzondere hulde brengen aan onzen Voorzitter van den Beheerraad, den ijverigen volksvertegenwoordiger, schepen Alfons Van Hoeck, die bij deze herinrichting en vergrooting van Taxandria immer de vurigste blijven van belangstelling en bedrijf aan den dag heeft gelegd. (Bravo! Bravo!) Het gemeentebestuur verdient alzoo allen lof en dank voor het grootsche werk dat het ons de gelegenheid heeft gegeven tot stand te brengen. Het heeft een werk bevoordeeld dat aan al de klassen der bevolking nut en genoeg zal verschaffen, en zelfs, buiten den kring dezer stad, over gansch de Kempen, zijn weldoenden invloed doen gevoelen. Het heeft een prachtig onderdak aan Kempische kunst, Folklore en Wetenschap geschonken, waarmede het aan het hoofd der Kempische gemeenten staat. Het heeft een kunsttempel opgericht, waar de gewrochten van Turnhoutsche en Kempische kunstenaars, bestendig, niet alleen, tijdens hun leven, den roem der meesters zullen verkondigen, maar, na hun dood, hun gedachtenis voor het nageslacht nog bewaren. Van de kunst en de wetenschap tot de Folklore afdalend, heeft de stad een heerlijke verblijfplaats aan die kleine dingetjes geschonken, daar het volk zijn stempel heeft opgeprent, die zijn oorspronkelijke mentaliteit uitdrukken, omringd van overleveringen en legenden, en waar de twintig-eeuwsche menschen met de primitieve volksziel der Kempenaren kunnen communiceren.

Daarom ontvangen heden de verstandige en werkzame stadsregereers de hulde onzer innige waardeering en dankbaarheid voor die degelijke en duurzame wijze waarop zij hun rol in het groote bedrijf der eeuwfeesten gespeeld hebben. De bloemfeëriën van het

bebloemd België, de pracht en luister der ommegangen, de pleistere kunstpaleizen der tentoonstellingen, welke het oog verrukken maar vergankelijk zijn, zullen verdwijnen, doch het vergroot en heringericht Taxandria zal de jaren trotseeren, en immer, de manier der stad Turnhout van 't jubeljaar vieren, openbaren. (Geestdriftige toejuichingen).

Komt alzoo den grootsten lof aan het stadsbestuur van Turnhout toe, het had toch werkers noodig om zijn gedachten uit te voeren. Wij brengen dan ook hulde aan de ondernemers en de befaamde bouwmeesters: Jules Taymans, den ontwerper van zoovele monumenten in de Kempen, die het werk begonnen heeft, en Leo van Ravestyn, den jongen kundigen stadsbouwmeester, die het vergrootte.

Maar hoe schoon het Museum ook weze, de hoedanigheid van de bewoners en van den inhoud verhoogt in groote mate zijn waarde. Laat ons hier de werkers der eerste ure gedenken en met erkenstenis en fierheid hun namen begroeten: den eersten voorzitter Louis Stroobant en zijne medestichters, E. H. Goetschalckx, Jules Diercxsens, Louis Boone, Jules Taymans, Henri Van Genechten, Eugene Suerinx, en uw dienaar. Zij legden den grondslag van Taxandria en richtten den eersten Geschied- en Oudheidkundigen Kring met Museum op in de Kempen, te Turnhout. Zij werden de spil van 't werk, schreven, verzamelden, bouwden, en mogen met genoegen weerzien op eene reeks Gedenkschriften, gevolg van talrijke vergaderingen, en op een typisch Museum, wat vergroot en heringericht, wij heden plechtig inhuldigen.

Even dankbaar gaat onze hulde naar de edelmoedige begunstigers, zoo kleine als groote, van den Kring en het Museum, vooral aan den heer H. Mermans, die op voordeelige wijze den grond afstond. Ware het niet het overgroot getal en de tijd die ons ontbreekt, wij zouden ze allen met naam en voornaam willen noemen. Edoch nu is het niet mogelijk, maar hun namen staan geboekt en hun voorwerpen zijn onder hun naam uitgestald, zoodat zij immer tot na hun dood in de dankbare herinnering van Taxandria zullen voortleven. Enkele uitzonderingen willen wij nochtans maken voor het Beheer van het Koninklijk Museum van Schoone Kunsten te Antwerpen, dat prachtige schilderijen in bruikleen heeft afgestaan, voor het Ministerie van Wetenschappen en Schoone Kunsten en voor de Bestendige Deputatie der Provincie Antwerpen, die ons altijd met hunne toelagen begunstigd hebben en, laat het ons verhoppen, in dien goeden weg zullen voortgaan.

Werden Kring en Museum alzoo door Stad, bestuurleden, begiftigers, Staat en Provincie ondersteund, werd er gewerkt, bepalen

wij ons niet bij een eerste overwinning: laat ons nooit vergeten dat « rust roest ». Alles is niet gedaan. Is de leuze waar « *crescit fama eundo* », het is niet minder waar te zeggen « *crescit labor eundo* », het werk groeit meer aan naarmate de kring zich uitbreidt. Het voorbeeld van het verleden kan slechts een spoorslag zijn voor de toekomst.

Daarom doen wij beroep op alle Kempenaars van goeden wil, maar vooral op de Burgemeesters, de geestelijkheid, de schoolhoofden, alsmede op het geestdriftig en jonge geslacht der Kempen. Geen schooner werk dan door Kunst en Wetenschap bij te dragen tot den bloei zijner gemeente, zijner streek, zijner bevolking. Dat is verhevene, sociale werking, waardoor men nuttig wordt aan de maatschappij en zijn rol vervult in 't midden waarvoor men geschapen is. Trouwens, wat beoogt Taxandria? Gij kent zijn doel, zijn werking. Laat er ons nochtans opdrukken dat wij uitsluitend een Kempisch Museum willen inrichten, waar Kempische voorwerpen en Kempische voormannen verheerlijkt worden. Daarin ligt de reden van zijn bestaan, waarmede het een bijzondere plaats tusschen de andere Musea van het land inneemt. Kostbare stukken en schoone schilderijen gaan er gepaard met vooral aanschouwelijk documentatiewerk om het volk beter over zijn verleden in te lichten en alzoo den enkeling tot wijzere redeneering op te werken. Alzoo zal het schoonheidsgevoel, dat op het hart en de zinnen drukt, den mensch adelt, zijn beschaving verfijnt, een geestesgenoegen ver boven 't lichaamsgenoegen verwekt, te samen met het onderricht dat kennissen geeft, van de Kempenaren rein verlichte menschen maken te midden eene maatschappij waar er nog zoo weinig recht gelijnde geesten gevonden worden. Taxandria bearbeidt ook een terrein waar liefde en vrede groeien, want nergens leven beter alle opinies eendrachtiglijker te samen dan op kunst en wetenschappelijk gebied.

Wij eindigen met Taxandria warm aan te bevelen bij de goede burgers, niet enkel van Turnhout, maar van gansch de Kempen. De Kempen heeft nu zijn Museum dat onder het patronaat der stad Turnhout den Kempenaars toebehoort. De inboorlingen moeten dus zorgen dat alle historische voorwerpen, die eigentlijk niet den individu maar de communauteit raken, o.a. de opdelvingen en de overblijfsels van verdwenen gestichten, niet meer de Musea van Brussel of Antwerpen gaan verrijken, of wat nog erger is, de particuliere verzamelingen, maar het Museum der Kempische communauteit, waar deze stukken in hun atmosfeer zijn en kunnen genoten en verstaan worden door de opvolgelingen van hen van wie zij vandaan komen. Zoo weze het dus niet uitsluitend de offi-

cieele besturen die het Museum moeten ondersteunen, maar ook de particulieren. Zal dan de fame gaan dat de burgers van Turnhout en Kempen te hebzuchtig alles voor hen alleen houden en er geen Mecenen bestaan, die de beurs durven openen en een breed gebaar hebben voor 't Grootsche en 't Schoone — dat de burgervaders nog alleen bekommerd zijn voor 't stoffelijke hunner gemeente en kunst en onderwijs veronachtzamen — dat de kunst en de wetenschap er niet aangemoedigd worden, omdat de bevolking er 'te lomp is — dat er geen geestdrift en liefde voor 't schoone opflakkeren, omdat de harten te koud zijn? — Neen, duizendmaal neen, zulke schandvlek zal de vreemdeling op Turnhout en Kempen niet kunnen werpen. Wij zijn er van overtuigd, nu overheden en burgers meer dan ooit de gelegenheid hebben kunst en wetenschap te bevoordeelen in het Museum « Taxandria », zij hun plichten zullen kwijten en uit hun heiligdom treden, om ons werk te begunstigen, tot welzijn van stad en streek, tot hoogere beschaving van ons volk, tot het verschaffen van een rein en nuttig genoeg, tot het aantrekken van vreemdelingen naar de Kempen, om de streek te doen kennen. Op voorhand bieden wij hun onze beste dankbetuiging.

Mochten wij nu ten slotte iemand vergeten hebben te bedanken, dan vatten wij onze aanspraak samen in deze enkele woorden: aan alle weldoeners, klein of groot, arm of rijk, die ooit iets voor Taxandria gedaan hebben, brengen wij de hulde van eene warme dankbaarheid en bieden wij hun den zinnebeeldigen ruiker onzer erkentenis met een eigenhandig geschreven kaartje daarin: Taxandria aan al zijn weldoeners van 1903 tot heden, dank, duizendmaal dank.

Ik heb gezegd. (Langdurige toejuichingen).

Daarna werd de eerewijn geschonken en de Heer Volksvertegenwoordiger A. Van Hoeck stelde een heildronk in op den groei en den bloei van « Taxandria ».

Na eenige pose stelt de Z. E. H. Kanunnik Jansen voor, de verschillende zalen van het Museum te bezoeken, en geeft een korten uitleg ter inleiding. Dit bezoek was eene openbaring voor de meeste aanwezigen, die niet wisten welke schatten van geschiedenis, kunst en folklore der Kempen hier verzameld waren. Het bezoek aan al de afdelingen duurde vrij lang. De aanwezigen drukten hun bewondering uit over de heerlijke inrichting van het Museum, waarin heel het verleden van den Kempischen aard op karakteristieke wijze is vertolkt.

Na de photo-opname der deelnemers voor het stadsmuseum kuierde men langzaam naar de stadskalen der Victor Van Halstraat, waar « Taxandria » een retrospectieve Tentoonstelling van

de gebeurtenissen uit het jaar 1830-1831 had ingericht. De burgemeester Baron du Four opende deze geschiedkundige prestatie en legde een prachtigen bloementuil neder aan den voet van het beeld van Koning Leopold I. Kanunnik Jansen verschaftte aan de talrijke uitgenoodigden den meest passenden uitleg en bedankte de heeren Kanunnik Bauwens, A. Misonne, J. Diercxsens, P. Van den Hove, J. Stefens, die zooveel tot het welgelukken dezer Tentoonstelling hadden bijgebracht. Beelden, portretten, gedenkenissen, brieven, lithos, gazetten, pamphletten, munten, medailles, een volledige verzameling van alles wat de Omwenteling betreft wekte veel belangstelling bij de aanwezigen op.

Een uiterst gezellig banket vereenigde te 2 uren in de fraai opgesmukte Amicitia-zaal een zestigtal dischgenooten aan een heerlijk maal. De heer volksvertegenwoordiger A. Van Hoeck opende de spreekbeurten met een adres van hulde aan de Koninklijke familie:

« Mevrouwen, Mijnheeren. Mag ik u even onderbreken om te zeggen dat we de herdenking van het 25-jarig bestaan van « Taxandria » ook geplaatst hebben in het kader der Eeuwfeesten, die in onze stad, zooals elders, zoo luisterrijk worden gevierd. En dat het past, ook op deze feestviering, een moment in herinnering te brengen de eerste eeuwperiode van zijn vrij bestaan verworven onder de regeering van drie Koningen, die met zoo ruime uitzichten, met zooveel voorkennis van onze noden, den nieuwen Staat wisten te leiden. Het mag ontegenzeggelijk worden getuigd: het werk van voorspoed en welvaart, waarop het honderdjarige België te recht zich mag beroemen, is mogelijk geworden, omdat ons Land het voorrecht heeft gehad vorsten te bezitten, die de zeer hooge opvatting van hun plicht steeds wisten te paren aan den wil om te streven naar groote en schoone daden voor hun land en voor hun volk. En het is daarom dat we aan ons Vorstenhuis niet het recht willen noch mogen betwisten op onze diepe verkleefdheid en onze oprechte vereering. Ik vraag U, Mevrouwen en Mijnheeren, met mij te deelen het geloof in de prachtige toekomst van ons geliefd Land en meteen te drinken op de gezondheid van Zijne Majesteit en die der Koninklijke Familie ».

Allen aanhoorden rechtstaande dezen diepgevoelden heildronk welke met toejuichingen en een krachtige Brabançonne begroet werd.

Kanunnik Jansen bracht lof toe aan Z. E. Kardinaal Van Roey, lid van « Taxandria », en zegde dank aan den heer volksvertegenwoordiger Van Hoeck, den heer burgemeester Baron du Four, Mgr Lamy, prelaat van Tongerlo, den Z. E. H. Pastoor-Deken Raeymaekers, de heeren Dr J. Grauls en Dr L. van der Essen.

Hierna werden twee telegrammen aan de Koninklijke Familie en aan Z. E. den Kardinaal Van Roey verzonden.

Aan de Koninklijke Familie: « De geschiedkundige Kring der Antwerpsche Kempen « Taxandria » te Turnhout, in feestvergadering vereenigd bij de herdenking van zijn vijf-en-twintig jarig bestaan, zegt aan Zijne Majesteit en de Koninklijke Familie zijn trouw toe van oprechte verknochtheid. » — Aan Z. E. Kardinaal Van Roey: « Taxandria » biedt hulde van diepe en eerbiedige verknochtheid aan den beroemden Zoon der Kempen, Kardinaal Van Roey, lid van « Taxandria ». — Op beide telegrammen kwamen later de volgende antwoorden:

1). Mijnheer A. Van Hoeck, lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers, Voorzitter van den Geschiedkundigen Kring der Antwerpsche Kempen « Taxandria », Turnhout.

De Koning was zeer gevoelig aan de uitdrukking der trouwe gevoelens welke gij Hem en de Koninklijke Familie hebt toegestuurd ter gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan van uwen kring en zijne Majesteit gelast mij U en al de leden uwer maatschappij hartelijk in zijnen naam te danken.

's Konings Kabinetsoverste.

2). Volksvertegenwoordiger Van Hoeck, Turnhout.

Oprecht dankbaar voor huldeblijk, wensch ik Taxandria heil en bloei.

Kardinaal Van Roey.

Baron du Four stelde een heildronk voor op Taxandria en dankt de inrichters in naam der bevolking.

De Z. E. H. Raymaekers, pastoor-deken, huldigde op zijne beurt deze nuttige instelling en kende zich gelukkig deel te maken van « Taxandria ».

De heer A. Van Hoeck onderlijnde nogmaals in welgekozen woorden de dankbetuigingen verschuldigd van wege de Kempische bevolking aan den Z. E. H. Kanunnik Jansen, aan hem die wandelt door onze Kempen, welke hij lief heeft gelijk een kind zijne moeder, te allen kant opmerkend die wonderschoone dingen, welke den oppervlakkigen toeschouwer ontsnappen, en ze gaaf bewaart, om hun eigenaardigheid en natuurlijke schoonheid; aan hem, die, wat anderen onbeduidend en naief wanen, weet op te voeren tot hooge waarde voor de geschiedenis van ons volk. Hij huldigde tevens de andere ieverige werkers van « Taxandria », den werkzamen secretaris J. Stefens, den gewetensvollen schatbewaarder J. Diercxsens, den Z. E. H. kanunnik Bauwens, Advokaat L. Boone, President P.

van den Hove, en kondigde aan, dat bij de promotie van November a.s., de stichters Jansen, Diercxens en Boone in de nationale orden zullen gepromoveerd worden.

Mgr Lamy, prelaat der abdij Tongerlo, bedankt « Taxandria » vooral voor het initatief door den Kring genomen tot heropbouw der abdij.

Burgemeester Claeys, van Vorsselaer, sprak zijn dank uit voor de hulde gebracht aan Zijne Eminentie Kard. Van Roey, geboortig van Vorsselaer.

Advokaat L. Boone stelde een heildronk voor aan de pers en herdacht in treffende woorden wijlen Jozef Splichal, in leven den verdienstelijken hoofdsteller van « De Kempenaar », en getrouwen vriend van « Taxandria ». In 't fransch sprak hij den reporter toe van « Le Soir », A. Marinus, en herinnerde aan de verbroedering van Walen en Vlamingen.

Heer Marinus antwoordde in naam zijner confraters « De Standaard », « Gazet van Antwerpen », « Handelsblad », « Libre Belgique », « De Kempenaar », « Aankondigingsblad », bedankt voor de goede ontvangst, zelfs aan een Waal, en zegde o.a.: « Ces noyaux de chercheurs, de fouilleurs locaux sont très utiles. Que de pièces importantes sont, grâce à leurs soins, sauvées de la destruction et facilitent par la suite les travaux de nos historiens et de nos archéologues. Leur activité n'a-t-elle pas une haute portée éducative et ne contribue-t-elle pas à la formation du sentiment national en donnant aux habitants une légitime fierté de leur passé et en entretenant en eux des sentiments de pitié pour les générations précédentes. Ces travailleurs locaux sont généralement modestes. On les ignore, on les oublie, on ne les aide pas assez. Rendons leur hommage et disons leur de persévérer ».

Het succes van het feestmaal was voorzeker de heerlijke toespraak van Professor Dr L. van der Essen. In prachtige bewoordingen maakte hij den lof van den Heer A. Van Hoeck, volksvertegenwoordiger van Turnhout, van den Eerw. Heer Kan. Jansen, Conservator-bestuurder van Taxandria, van Mgr Lamy, prelaat van Tongerlo, en van den Z. E. P. Mertens, rector van St. Joseph-college. In deze vier personages zag hij de synthesis van de daadkrachtige en vruchtdragende werking op zedelijk, geestelijk en economisch gebied voor de grootheid van onze dierbare Kempen.

Zeer humoristiek was de heildronk van den heer Dr J. Grauls, afgevaardigde van den heer Minister van Wetenschappen en Schoone Kunsten, die er terloops op wees dat « Taxandria », bij toekomstige feestmalen, ook beroepen zou mogen doen op de voormalige folkloristische gerechten, als mattetaarten, rijstpap, enz., en er zich

verder om verheugt dat Turnhout met zijn folkloristische exposities niet bedoelt loutere oudheidkundige curiositeitjes op te leveren, maar ons volk wil laten doordringen tot de diepste gronden van zijn verleden, en aldus een werkelijke volksuniversiteit in het leven roepen.

Het gulhartig samenzijn liep in de vrolijkste stemming ten einde. Eenieder was ten uiterst voldaan. Wellicht was nooit Turnhout getuige geweest, vooral in deze tijden van beknibbeling en verscheidene opinies, van hartelijker feestviering, waar nochtans alle opinies en klassen der maatschappij vertegenwoordigd waren, en waar zooveel broederlijkheid, goede smaak en eensgezindheid heerschten dan hier. Ziedaar wat de Kunst, de Geschiedenis en de Oudheidkunde vermogen te verwezenlijken. Goed heil aan « Taxandria », en tot binnen vijf-en-twintig jaren op het gouden jubelfeest van den Kring!

Bibliographie.

Dr. Juliane Gabriëls. — Een Kennisch Schilderengeslacht: **DE FRANKEN'S.** Bijdrage tot de geschiedenis van het Nederlandsch Romanisme. Hoogstraten, J. Haseldonckx, 1930. Studiën over Herenthals — II: in 8°, 136 blz., versierd met 12 planten. — Tusschen de kunstenaars die in de XVIe eeuw Herenthals beroemd maakten schittert voorzeker in de schilderkunst de familie Franck of Francken. Wij bewonderden meermaals hun meesterstukken en kenden hun levensbeschrijving uit « L'Art flamand » en de « Biographie Nationale ». Dr J. Gabriëls levert ons een nieuwe bijdrage, die ons vooral voldeed op 't gebied der ontleding hunner werken. De schrijfster stelt ons de vier geslachten der Francken's voor: 1° geslacht, Nicolaas Francken, de vader; 2° geslacht, Ambrosius, Hieronymus, Frans, zijn zonen; 3° geslacht, Hans of Jan Francken, Thomas, Jeroom II, Ambrosius II, Frans II; 4° geslacht, Frans III.

Om in het kader der Herenthalsche Francken te blijven, de twee eerste geslachten, stelt schrijfster haar voornaamst belang in deze en geeft het derde en vierde geslacht de Antwerpsche Francken als aanhangsel; zoodoende wordt dit werk een degelijke bijdrage tot de geschiedenis der Kempische kunst. De vertegenwoordiger van het eerste geslacht, Nicolaas, is vrijwel weinig bekend. Het tweede geslacht, Ambrosius, Hieronymus en Frans Francken, zonen van Nicolaas, en ook te Herenthals geboren en later naar Antwerpen verhuisd, speelt een belangrijken rol in de rij der Nederlandsche kunstenaars uit het laatste kwartaal der XVIe eeuw, die gewoonlijk worden bestempeld als Romanisten van het vierde geslacht, of Maniëristen. In het bevrijdingsproces uit het Romanisme en zijn evolutie naar de kunst van Rubens is het aandeel der Francken's verre van gering. Hieronymus vooral, de durver, de zwierig temperamentvolle meester bracht de stijve poppen van het Romanisme aan het dansen. Belangrijk maar te weinig gewaardeerd is dus de beteekenis van dit Kempisch geslacht in de algemeene geschiedenis van onze Nederlandsche kunst. Dr J. Gabriëls heeft nu veel bijgedragen om het talent der Kempische kunstenaars voor 't licht te brengen en hen in de galerij der Vlaamsche schilders de plaats doen innemen die hun toekomt. Biographie, werken, Bibliographie, kunstoordeel

over elk der Francken's zijn degelijk verzorgd, vooral het kunstoordel getuigt van grondige kennis en studie. Volledig zijn de drie eerste hoofdstukken niet, en geen twijfel dat er van de werken der Francken nog andere bestaan die hier niet vermeld zijn. Wij trekken o.a. de aandacht op het drieluik der St. Pieterskerk van Turnhout, dat waarschijnlijk aan Ambrosius of Hieronymus Francken I kan toegekend worden en hier niet vermeld wordt.

J. E. JANSEN.

*
* *

Daar ligt voor mij een uiterst belangrijk boek: **MEDEDEELINGEN**, uitgegeven door de Vlaamsche Toponymische vereeniging te Leuven. Jaargang I — V (1925—1929). Vla. Top. Vereeniging, Leuven, z.d., in 8°. Dit boek houdt de verhandelingen in die sedert 1925 tot 1929 door de Vlaamsche Toponymische Vereeniging onder de leiding van Professor Dr van de Wyer te Leuven werden uitgegeven. De Toponymie wordt de groote studie onzer dagen en kan hoogst nuttig zijn aan de geschiedenis en de opklaring der benamingen en plaatselijke gebeurtenissen der gemeenten. Zij vormt het beeld op het zicht van stad en dorp. Deze mededeelingen brengen den toponymist op de hoogte van zijn werk, wijzen hem zijn leiddraad aan en bezorgen hem de gegevens om wetenschappelijk te werk te gaan. Duiden wij eenige artikels aan: A. Carnoy. De namen van de Vlaamsche streken; J. Lindemans. Hoe een toponymische monographie tot stand komt; J. Mansion. Over doel en methode van het toponymisch onderzoek; H. J. van de Wyer. Wetenschappelijk onderzoek der Vlaamsche plaatsnamen; De Modellijst; Toponymische kaarten; enz. Wij doen ook een oproep tot onze Kempische geleerden om zich aan dit werk te zetten, maar altijd op wetenschappelijken hoord, en stellen de Gedenkschriften van «Taxandria» tot hunnen dienst om hun opzoekingen in 't licht te geven.

J. E. JANSEN.

*
* *

Oudheidkundige Kring van Esschen — Nr 1. Eenige bladzijden uit de Geschiedenis van **ESSCHEN** tijdens de Belgische Omwenteling 1830—1844 door **Eerw. Heer H. C. van Geen**, met drie platen. [Brussel, A. Gorsen-Pauwels], 1830; in 8°, 78 blz. — Wij wenschen den nieuw gestichtten Oudheidkundigen kring van Esschen geluk met zijn eersteling, ontstaan uit de kennissen van zijn voorzitter. Wat de inhoudt betreft is het een kostelijke bijdrage tot de geschiedenis van Esschen op archivalia stukken gebouwd. Eenige algemeenheden zouden misschien kunnen weggelaten worden, althoewel voor de inwoners der gemeente zij van nut kunnen zijn. Het kleedje van het boek, vorm, papier en druk is buitengewoon fraai en zet u aan tot lezen. — Wij verwachten nog zulke monographies.

J. T.

*
* *

Prof. Dr Ing. Stan Leurs, TURNHOUT. — Een oude nederlandsche Residentie, in: Toerisme, 9^e jaarg., 1930, Nr 17, bl. 422—424. Beknopte beschrijving van Turnhout, vooral met het oog op het verblijf der leden uit de familie Oranje-Nassau in de 2^e helft der XVIIe eeuw. Eenige regels over den bouwtrant van kerk, kasteel en stadhuis zijn te onthouden. Het is een goed propaganda-artikel, waarvoor wij den geleerden voorzitter van den Vl. Toeristenbond bedanken.

J. E. J.

Dr Z. W. Sneller. DE TIJKWEVERIJ te Rotterdam en te Schiedam in de eerste helft der 17e eeuw. Overdruk uit: Tijdschrift voor Geschiedenis. P Noordhoff—Groningen [1930], bl. 237—266. — In den beginne van het jaar bezorgden wij aan Dr Sneller, die gegevens over de tijkweverij in 't Turnhoutsch stadsarchief kwam opzoeken, eenige belangrijke stukken die hij gebruikte om dit zeer interessant artikel op te stellen. Deze geleerde bestudeerde den economischen, socialen en politieken toestand der linnenweverij in de middeleeuwen en in de XVIe eeuw.

Turnhout was steeds in die tijden een voornaam centrum dezer industrie, zoowel als der lakenweverij. Schrijver denkt de linnenweverij maar te moeten dagteekenen in Turnhout, omstreeks 1480, waar wij aan twiiffelen; reeds vroeger bestond zij. Zie onze Geschiedenis van Turnhout en de documenten, die wij daarover uitgaven in het Verslag der stad. Hij bespreekt den linnenverkoop te Haarlem, Leiden, Rotterdam, Schiedam, Utrecht en maakt gewag van den invloed der Zuid-Nederlandsche immigranten in de XVIe eeuw. Turnhout had ook daar zijn aandeel in. De betrekkingen onzer wevers en de export hunner waren worden hier aangehaald. Het vermaard oetroot van 1545, door Karel V toegestaan, wordt ernstig besproken. Dit wel opgesteld artikel is van belang voor de geschiedenis der Turnhoutsche industrie.

Wie durft het aan eens een monographie der Turnhoutsche linnenweverij te schrijven? Wij zetten de Gedenkschriften van Taxandria te zijnen dienst.

J. E. JANSEN.

*

Dr J. RENIER SNIEDERS *WERKEN. — Door de Maatschappij «voor God en 't Volk», Huidevetterstraat 21, Antwerpen, worden ter gelegenheid der Snietersfeesten de werken van den beroemden kempischen letterkundige, gedrukt op de persen van «Lumen», Kasteelplaats, 1, Turnhout, uitgegeven. Twee deelen zijn reeds verschenen: «De Hut van Wartje Nulph» en «De Schuimloopers». Wij kunnen niet genoeg die pieteit voor Dr J. R. Snieters loven. Formaat, omslag en letters zijn uiterst verzorgd. Eene kleine aanmerking zij ons nochtans veroorloofd. Zou er geen beter papier kunnen gebruikt worden, al was het maar voor eenige exemplaren? Wat de geschiedkundige romans aangaat, zouden wij ook wenschen dat een korte geschiedkundige inleiding voorafging. Dit zoude veel bijdragen tot verduidelijking van den tekst. Elke Kempenaar moet die boeken bezitten en lezen.

J. T.

*
* *

Doodsberichten

Den 21 Augustus 1930 overleed te Brecht de Heer Dokter J. A. Floren, ridder in de Leopoldsorde, voorzitter van den geschied- en oudheidkundigen kring van Brecht. Hij werd geboren te Wuestwezel op 10 Mei 1852 en was van de eerste ure lid van «Taxandria». Wij brengen een welverdiende hulde aan den gemoedelijken en kundigen geneesheer, een man die in zijn praktijk veel goed gesticht heeft, een vriend met een gouden hart, een geleerde die, alhoewel hij met de pen niet veel presteerde, buitengewoon veel kennissen bezat van de Kempische geschiedenis en de sterke steun was van den kring en het museum zijner verblijfplaats, welke hij met woord en daad bevoordeelde.

J. E. J.

Alphons Josse Maria Boone, dokter in de rechten, eere-notaris, officier der Leopoldsorde, lid-stichter der Maatschappij « Kempische Heerd » onder eere-voorzitter van de Centrale Maatschappij van boschbeheer in België, enz., echtgenoot van Dame Maria Anna Wilhelmina Antonia De Somer, geboren te Turnhout den 21en Maart 1844, overleed aldaar den 7 October 1930. Wederom een onzer veteranen die verdwijnt. Notaris Boone was een der ijverigste leden van « Taxandria » in den beginne der stichting van onzen kring en woonde meestal de vergaderingen bij. Hij was uiterst goed op de hoogte der geschiedenis van de stad en de families en bezat een wel-gevulde boekerij. Zijn voorliefe ging tot het bestudeeren van de bosschen en de gronden der Kempen, waarin hij groote kennissen had opgedaan. Wij bieden aan de achtbare familie ons christen rouwbeklag en houden zijn naam in eere.

J. E. J.

*
* *
Giften

Het Museum werd verrijkt met verscheidene kostbare geschenken: schilderijen, etsen, silex, documenten, geschriften, verzameling stukken uit de geschiedenis van het jaar 1830, boeken, kaartspelen, waarvoor wij onzen hartelijken dank uitdrukken aan: Graaf de Renesse-Breidbach, Oostmalle, Baron de Trannoy, Tongerlo, Mevrouw Jakob Smits, Achterbosch-Moll, L. Dursin en Fr. Engels, Antwerpen, A. Misonne, Turnhout, A. Versteylen, Turnhout, Kanunnik Bauwens, O. Proem, Turnhout, E. Waterschoot, Turnhout, P. Verrees, Turnhout, A. Strymans, Antwerpen, en niet het minst aan het Beheer van het Koninklijk Museum van Antwerpen dat schitterende schilderijen van Kempische meesters o.a. van K. Ooms in bruikleen afstond.

HET BESTUUR.

*
* *
Feestelijkheden

Het volgend nummer zal aan de Dr Renier Sniedersfeesten gewijd worden.

*
* *
Bericht

Het stadsmuseum « Taxandria » is alle dagen open in den winter van 10—4 u., behalve 's Zaterdags, mits een klein inkomgeld, en Donderdags namiddag van 1—4 uren, en Zondags van 10—1 u. Vrije ingang.